

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/wegry/102219,Wegierskimi-sladami.html>

Ze zbiorów BN

RECENZJA

Węgierskimi śladami

Autor: MARIA ZIMA-MARJAŃSKA 12.07.2021

Przewodnik historyczno-kulturalny *Węgierskie pamiątki w Polsce* zabiera nas w fascynującą podróż węgierskimi tropami po naszej ojczystej ziemi. Autorami książki są prof. István Kovács i dr Miklós Mitrovits. Przekład polski, opublikowany nakładem Centrum Wiedzy im. Józsefa Antalla w Budapeszcie, jest poszerzoną wersją oryginalnego wydania z 2017 r.

Liczne wydarzenia oraz postaci łączące przez wieki Polskę i Węgry od dawna czekały na zebranie i solidne opracowanie. Co prawda ukazywały się już regionalne przewodniki po hungarikach w naszym kraju, jak *Węgierska Warszawa – Magyar Varsó* czy *Węgierska Małopolska*, ale dopiero teraz otrzymujemy przewodnik, w którym są prezentowane hungarika z całej Polski. Już sama objętość publikacji – 400 stron – robi wrażenie, a liczba miejsc na polskiej ziemi, które mają coś wspólnego z Węgrami, może zaskoczyć nawet historyka. Na okładce zamieszczono słowa ambasador Węgier w Polsce, dr Orsolyi Zsuzsanny Kovács:

„Polscy czytelnicy mogą się przekonać, jak ściśle ich ojczyzna jest związana z historią Węgier”.

Autorzy podkreślają, że ich założeniem była odpowiedź na pytanie, czy braterstwo polsko-węgierskie to nie tylko przeszłość, lecz również teraźniejszość, dająca nadzieję na dalsze dobre relacje w przyszłości. I w tym celu zabierają nas w ekscytującą podróż poprzez wieki, chcąc nam ukazać, jak kształtowało się braterstwo polsko-węgierskie.

Zasłużeni autorzy

István Kovács (ur. 1945) jest historykiem, pisarzem, poetą, tłumaczem. Przez wiele lat przebywał w Polsce jako dyplomata. Swoje dzieło naukowe poświęcił upamiętnianiu Polaków walczących w rewolucji węgierskiej 1848–1849*. Miklós Mitrovits (ur. 1978) jest z kolei pracownikiem naukowym Węgierskiej Akademii Nauk i autorem lub współautorem takich opracowań z zakresu relacji węgiersko-polskich, jak: *Lengyel, magyar „két jó barát”*. *A magyar-lengyel kapcsolatok dokumentumai, 1957–1988* (Polak, Węgier – „dwa bratanki”. *Stosunki polsko-węgierskie w dokumentach 1957–1987*), *Hídépítők. A magyar-lengyel kapcsolatok arcképcsarnoka* (Budowniczy mostów. Galeria postaci zasłużonych dla stosunków polsko-węgierskich), *Flaga węgierska nad Wisłą. Z dziejów placówki dyplomatycznej Węgier w Warszawie*. Pracę Kovácsa i Mitrovitsa wspomagał pierwszy ambasador Węgier w Polsce po upadku komunizmu, Ákos Engelmayer.

Obiekty i postacie

Układ książki został sporządzony zgodnie z podziałem administracyjnym Polski. Autorzy podkreślają, że ich założeniem była odpowiedź na pytanie, czy braterstwo polsko-węgierskie to nie tylko przeszłość, lecz również teraźniejszość, dająca nadzieję na dalsze dobre relacje w przyszłości. I w tym celu zabierają nas w ekscytującą podróż poprzez wieki, chcąc nam ukazać, jak kształtowało się braterstwo polsko-węgierskie. Natomiast wśród obiektów do odwiedzenia, obok mogiły ponad setki osób rozstrzelanych za próbę przejścia przez granicę węgierską w latach II wojny światowej znajdziemy m.in. kopijniki czy bramy seklerskie na południu Polski, a nawet polsko-węgierski plac zabaw. W galerii postaci zaprezentowano sylwetki królów, świętych, żołnierzy, poetów, muzyków... Od związków dynastycznych po kontakty sportowe – wszystko to sprawia, że trudno oderwać się od lektury. We wprowadzeniu do książki Mitrovits pisze, że

„to prawdziwy ewenement w historii powszechnej, by dwa narody, których nie łączy pokrewieństwo ani genetyczne, ani językowe, mogły pielęgnować wspólną, ponadtysiącletnią przyjaźń”.

Do powszechnej świadomości ma szansę trafić informacja o tym, że w Podkowie Leśnej w 1986 r. odsłonięto pierwszą w tym rejonie Europy tablicę poświęconą Rewolucji 1956 r. Z lektury dowiadujemy się też m.in. o związkach ks. Jakuba Wujka SJ z Węgrami i Siedmiogrodem.

Obiekty takie, jak Zamek Królewski w Warszawie, ratusz miejski we Wrocławiu czy klasztor paulinów na Jasnej Górze, otrzymały także rys historyczny. Wiele ze szczegółów będzie zapewne nowych nawet dla historyków – przewodnik podaje najnowsze ustalenia badaczy stosunków polsko-węgierskich – przy tym napisany jest przystępnym językiem. Oprócz miejsc związanych ze sztandarowymi wydarzeniami – takimi jak udział Polaków w rewolucji węgierskiej 1848–1849 czy polskiej pomocy dla Budapesztu krwawiącego pod sowieckimi czołgami w roku 1956 (ponad dwadzieścia obiektów wymienionych na kartach przewodnika) – w tekście znajdziemy wiele odnośników do mniej znanych, a równie ciekawych fragmentów i postaci ze wspólnych dziejów. Do powszechnej świadomości ma szansę trafić informacja o tym, że w Podkowie Leśnej w 1986 r. odsłonięto pierwszą w tym rejonie Europy tablicę poświęconą Rewolucji 1956 r. Z lektury

dowiadujemy się też m.in. o związkach ks. Jakuba Wujka SJ z Węgrami i Siedmiogrodem.

[Między innymi o percepcji „Solidarności” na Węgrzech - redakcja.]

Ważne wątki

Relacje polsko-węgierskie, mimo braterstwa ukutego „w walce za wolność naszą i waszą”, miały także nieliczne okresy rywalizacji czy konfliktów. I choć co prawda autorzy wspominają o hungarikach, które są pozostałościami konfliktu polsko-węgierskiego o sukcesję czeską, to jednak zbyt mało miejsca przeznaczyli na opisy śladów związanych z najazdem Jerzego II Rakoczego. Zabrakło też wzmianki o sporze obu państw o Morskie Oko.

Mocną stroną przewodnika są wywody genealogiczne.

Kovács i Mitrovits przedstawiają także miejsca związane z Holocaustem. O węgierskich Żydach w niemieckim obozie utworzonym na obrzeżach Krakowa przypomina wstrząsający napis na tablicy:

„Pamięci tysięcy węgierskich Żydówek [...], które, nieświadome swego dalszego losu, doznały niewyobrażalnych cierpień, czasowo więzione w KL Plaszow w oczekiwaniu na transport do komór gazowych w KL Auschwitz-Birkenau, gdzie drogą ku wolności były kominy pieców krematoryjnych”.

Szczególne węgierskie miejsce na mapie Małopolski zajmują Tarnów i okolice, gdzie na świat przyszedł „ojczulek Węgrów” – gen. Józef Bem. Natomiast w samej Warszawie przewodnik prezentuje ponad czterdzieści miejsc związanych z Węgrami. Nie znajdziemy w nim jednak niezwykle ciekawego wątku kamienicy Fukiera, w której piwnicach trzymano znakomitej jakości węgryny. Zabrakło też wzmianki o bohaterze dwóch narodów – gen. Henryku Dembińskim. Z kolei przy opisywaniu madziarskich tras Krakowa nie wspomniano o unikatowej ulicy Przyjaźni Polsko-Węgierskiej.

Książka zachęca czytelnika do podjęcia własnych poszukiwań śladów węgierskich w swoim regionie. Stanowi doskonałe kompendium wiedzy dla edukatorów, przewodników i nauczycieli historii,

pozwalające odkrywać wspólne miejsca
pamięci oraz rozbudzać w lokalnych
społecznościach zainteresowanie historią
i braterstwem polsko-węgierskim.

W przewodniku nie ustrzeżono się błędów. Na sprostowanie zasługuje informacja o przechowywaniu węgierskich eksponatów z okresu II wojny światowej w Muzeum Wojska Polskiego. W rzeczywistości znajdują się one w Muzeum Powstania Warszawskiego. Są też drobniejsze uchybienia, jak niepoprawna data śmierci Franciszka Wesselényiego czy też błędy w nazwach jednostek wojskowych, ale nie zaniżają one wartości i walorów wydawnictwa.

Za zdjęcia odpowiadają Csaba Gedai i Tibor Tóth. Większość jest dobrej jakości, choć zdarzają się i nieostre. Wyróżnić należy z pewnością atrakcyjną szatę graficzną publikacji.

W związku z Rokiem Kultury Węgierskiej w Polsce, obchodzonym w latach 2016–2017, przybyły kolejne obiekty (np. rzeźba Franciszka Floriana Czakiego, kartografa zasłużonego dla Bydgoszczy). Autorzy starali się sprostać zadaniu i zaprezentować je w polskim wydaniu swego przewodnika. Odwołali się także do współczesnej technologii, znajdziemy w nim bowiem kody QR przypasowane do poszczególnych województw.

Książka zachęca czytelnika do podjęcia własnych poszukiwań śladów węgierskich w swoim regionie. Stanowi doskonałe kompendium wiedzy dla edukatorów, przewodników i nauczycieli historii, pozwalające odkrywać wspólne miejsca pamięci oraz rozbudzać w lokalnych społecznościach zainteresowanie historią i braterstwem polsko-węgierskim.

Tekst pochodzi z numeru 9/2020 „Biuletynu IPN”

* Jest autorem m.in. monografii *Polacy w węgierskiej Wiośnie Ludów 1848-1849* oraz *Józef Bem. Bohater wiecznych nadziei*

COFNIJ SIĘ